

616.341-002.9:576.893.16:355.21

POZNÁMKA K VÝSKYTU LAMBLIÓZY VE VYBRANÉM VOJENSKÉM KOLEKTIVU

N. SÝKOROVÁ, prom. biol., MUDr. M. RYSKA, B. LOMSKÝ, prom. biol.
Okruhový hygienicko-epidemiologický oddíl, Plzeň

Armádní parazitologické laboratoře již několik let systematicky prověřují frekvenci střevních parazitárních původců v kolektivech kuchařských kursů. Na základě publikovaných výsledků (Husárová, Sýkorová, Škvrnová, Rehn, 1979) jsme zaměřili pozornost na výskyt patogenního prvoka *Giardia lamblia* u zdravé populace žijící v těsném kolektivu. Vzhledem k tomu, že se jedná o vysoce kontagiózní nákazu, kde interhumánní přenos má fekálně-orální charakter, pokusili jsme se prozkoumat výskyt a promořenost u náhodně vybraného vojenského kolektivu, srovnat ji s náhodně vybranou kontrolní skupinou z epidemiologického hlediska, porovnat vztah mezi klinicky manifestními a pouze laboratorními formami nákazy a efektivitu likvidace nákazy Entizolem (metronidazolem) v doporučených dávkách.

Materiál a metody

Odběr vzorků stolic byl proveden u 462 osob, vojáků základní služby i důstojníků, včetně kuchařů a proviantního personálu ve dvou skupinách.

I. skupinu tvořilo 376 osob, žijících v daném kolektivu více než půl roku.

II. skupina byla vytvořena z 86 nováčků těsně po jejich zařazení do kolektivu a proto mohla sloužit jako kontrolní, reprezentující běžnou promořenost obyvatelstva.

Společným faktorem vyšetřovaného souboru osob bylo jejich pohlaví, nevelké věkové rozpětí a téměř shodná doba odběru materiálu (březen a duben 1980). Naproti tomu nesporně nejednotná byla hygienická úroveň prostředí, ze kterého vyšetřování přišli do vojenského

kolektivu a rovněž diferentní byla osobní úroveň po této stránce.

Při laboratorním vyšetření bylo použito Faustovy a Kato metody na zpracování stolic. Vzhledem k předpokládanému vysokému výskytu nákazy červem *Enterobius vermicularis* byla tato depistáž doplněna perianálními otisky metodou Graham-Brumptovou. Použité vyšetřovací metody umožnily zachytit prakticky kompletní druhové spektrum možných střevních parazitárních původců. Opakovaně byly vyšetřeny vzorky stolic u léčených pacientů k určení efektivnosti léčby Entizolem.

Výsledky

Výsledky vyšetření v absolutních i relativních hodnotách jsou představeny v tab. 1, kde jsou uvedeny nejen pozitivní případy nákazy lamblíemi, ale i ostatními podmíněně patogenními či nepatogenními střevními parazity, včetně ojedinělého nálezu tasemnice *Taeniarhynchus saginatus*, který uvádíme vzhledem k závažnosti z hlediska epidemiologického.

Při depistáži bylo odhaleno 107 pozitivních osob, z nichž bylo 78 nosičů kontagiózních parazitóz (72,9 %). Byla zjištěna 23,1% celková infestace střevními parazity, reprezentovaná červem *Enterobius vermicularis*, studovaným patogenním prvokem *Giardia lamblia*, dále prvoky *Endolimax nana* a *Entamoeba coli*, geohelmintem *Trichuris trichiura* a tasemnicí *Taeniarhynchus saginatus*. Z nich zejména kontagiózní parazitózy (enterobióza a lamblióza) představují bezprostřední nebezpečí infekce, stoupající s podmínkami kolektivního života a ovlivňované charakterem prostředí a hygie-

Tab. 1

Přehled druhového složení a frekvence střevních parazitů

Vyšetřovaný soubor	Počet vyš.	Giardia lamblia		Endolimax nana		Entamoeba coli		Enterobius vermicularis		Trichuris trichiura		Taeniarhynchus saginatus		Pozitivní nálezy celkem	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
I. skupina	376	15	3,98	9	2,39	5	1,32	47	12,50	2	0,53	1	0,26	82	21,80
II. skupina	86	4	4,65	6	6,97	3	3,48	12	13,95	0	—	0	—	25	29,06
celkem	462	19	4,11	15	3,24	8	1,73	59	12,77	2	0,43	1	0,21	107	23,16

nickou úrovní jednotlivců, zejména kuchařů a proviantního personálu [5].

Výskyt lamblíózy (3,9–4,6 %) odpovídá údajům z literatury [7], kde se uvádí 1–10% výskyt u dospělých. Nebylo uskutečnitelné přímo sledovat frekvenci výskytu parazitůz u jednotlivých mikrokolektivů a soudit na konkrétní cesty přenosu nákazy. Z proviantního personálu pouze u jednoho pracovníka byla diagnostikována Giardia lamblia. V proměřenosti lamblíemi mezi sledovaným kolektivem a kontrolní skupinou nováčků nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl.

Při hodnocení klinických projevů lamblíózy jsme vycházeli ze tří klinických forem uváděných v literatuře [7]:

a — intestinální forma s prevalencí obtíží duodeno-enterokolitických s tupými bolestmi v epigastriu, chronickou vodnatou, hlenovitou a steatorickou diarrheou,

b — cholecystohepatická forma s příznaky akutní či chronické cholecystitidy a cholecystohepatitidy s pohmatově citlivými játry,

c — smíšená forma s převahou postižení střeva a funkční poruchou žlučových cest.

Z příložené tab. 2 vidíme, že laboratorní formy tvoří 84,2 %, formy klinické 15,8 %, přičemž z uvedených 3 případů se pouze jeden projevil skutečně v manifestní formě, vyžadující okamžitý terapeutický zásah. Výsledky mírně převyšují literaturou uváděných 10 % klinických forem, ale vzhledem k nevelkému celkovému počtu pozitivních případů je tato odchylka nevýznamná.

Terapie

Všechny pozitivní nálezy Giardia lamblia a podměně patogenního prvoka Endolimax nana byly likvidovány preparátem Entizol (Polfa) 750 mg denně ve třech dávkách po dobu 7 dní. Nebyl shledán žádný případ polékové alergické reakce či nesnášenlivosti preparátu. Na enterobiózu jsme jednorázově podávali preparát Pyrvinium (Spofa) v dávce 50 mg báze na 10 kg váhy nebo preparát Vermox (G. R. Ltd.) v dávce 1 tbl. jednorázově. Sanace geohelmintha Trichuris trichiura byla prováděna rovněž Vermoxem v dávce 2 tbl. denně po do-

Tab. 2

Frekvence výskytu jednotlivých forem lamblíózy

Lamblíóza		Počet	%
Laboratorní forma		16	84,21
Klinická forma	intestinální	2	10,52
	hepatocholecystická	1	5,26
	smíšená	0	—
	celkem	3	15,78
celkem		19	100

Tab. 3

Účinnost léčby Entizolem

Druhy parazitů	Počet léčených	Opakovaně pozit. nález	%
Giardia lamblia	19	2	10,52
Endolimax nana	15	1	6,66
celkem	34	3	8,82

bu tří dnů. Kontrola úspěšnosti léčby byla provedena za 14 dní po ukončení terapie. Efektivnost léčby Entizolem ukazuje tab. 3. Ve všech třech případech opakovaně pozitivního nálezu prvoků ve vzorcích stolice byl opětovně podán Entizol ve stejné dávce a doplněn Tetracyklinem v dávce 250 mg à 6 h po dobu 7 dní k potlačení střevní flóry a tím i k zvýšení účinnosti Entizolu. Opakované vyšetření vzorků stolice u těchto 3 pacientů prokázalo negativní výsledek.

Diskuse

Naše výsledky z preventivního parazitologického vyšetření části zdravé populace, charakterizované souborem 462 náhodně vybra-

ných mužů, ukazují míru kontagiózních parazitóz ve vztahu k celkovým nálezům (17,7 % nálezů prvoka *Giardia lamblia* a 55,1 % nálezů červa *Enterobius vermicularis* z celkového počtu všech zjištěných parazitů, jak patrně z tab. 4).

Tab. 4

Podíl kontagiózních parazitóz na celkové promořenosti kolektivu

Druh	Počet	%
<i>Giardia lamblia</i>	19	17,75
<i>Enterobius vermicularis</i>	59	55,14
ostatní paraziti	29	27,10
celkem	107	100

Podle uvedených výsledků vyšetření se promořenost střevními parazity příslušníků většího vojenského kolektivu (tj. I. skupiny) statisticky významně neliší od kontrolní skupiny náhodně vybraných jedinců, tj. II. skupiny ($P > 0,05$). Proto pátrání po zdroji parazitární nákazy přestalo mít původní význam. Pozitivní nález u pracovníka kuchyně je z epidemiologického hlediska závažný, nedal se však ani v jeho případě učinit závěr o původu nákazy. Každý pozitivní nález parazitózy byl sledován a léčen. Je ovšem předmětem diskuse nutnost terapeutického zásahu při faktické shodě promořenosti kolektivu a náhodně vybraného souboru kontrolní skupiny. Máme na mysli nejen epidemiologické, ale i ekonomické hledisko. Je však vždy nutné eliminovat pozitivní případy kuchařů a proviantních pracovníků při známém fekálně-orálním mechanismu nákazy a dále osoby s klinickou formou onemocnění.

Souhrn

Autoři provedli u náhodně vybraného vojenského kolektivu depistážní akci zaměřenou na sledování výskytu a promořenosti patogenním prvokem *Giardia lamblia*. Celková infestace střevními parazity dosáhla 23,1 %. Z tohoto množství infestace prvokem *Giardia lamblia* tvořila 4,1 %. Nebyl zjištěn rozdíl v promořenosti vojáků, žijících v těsném kolektivu delší dobu a nově nastoupivších branců. Z epidemiologického hlediska považují autoři za nutnou eliminaci této nákazy u kuchařů, proviantních pracovníků a u osob s klinickou formou onemocnění.

Literatura

- Čermák, P. - Kvasz, L.: Farmakoterap. Zpr. Spofa, 14, 1968, č. 2, s. 91—93.
- Dufek, M. - Bláha, R. - Kalivoda, R.: Čas. Lék. čes., 103, 1964, č. 37, s. 1003.
- Dufek, M. - Kalivoda, R. - Lukašíková, A. aj.: Čas. Lék. čes., 108, 1969, č. 35, s. 1037—1040.
- Giboda, M. - Lahita, I.: Farmakoterap. Zpr. Spofa, 17, 1971, č. 2, s. 89—91.
- Husárová, M. - Sýkorová, N. - Škvrnová, I. - Rehn, F.: Voj. zdrav. Listy, 48, 1979, č. 4, s. 141—143.
- Jírovec, O.: Parasitologie pro lékaře. Praha, Zdrav. nakl. 1977.
- Kredba, V. aj.: Infekční a parazitární choroby. Praha, Zdrav. nakl. 1978.
- Straka, Š. - Jedinák, J. - Škračková, J. - Paďour, J. - Gerýková, L.: Lék. Obz., 22, 1973, č. 4, s. 145—150.
- Syrůček, L. aj.: Prakt. Lék., 51, 1971, č. 15—16, s. 606—609.

Klíčová slova: Lamblióza; Kolektiv.

Naděžda Sýkorová, prom. biol.
OHEO Plzeň
PSČ 304 59

Pod Švábinami 54
Plzeň
PSČ 312 08